

Wykłady o filozofii Plotyna

WYKŁADY POZNAŃSKIE Z FILOZOFII

Z prac Komisji Filozoficznej PTPN

Redakcja naukowa serii

Prof. UAM dr hab. Piotr W. Juchacz

Przewodniczący Komisji Filozoficznej PTPN

Prof. UAM dr hab. Karolina M. Cern

Prodziekan ds. nauki i współpracy międzynarodowej

Wydziału Filozoficznego UAM

OD POWSTANIA POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK w 1857 roku filozofowie, by wspomnieć tylko pierwszego prezesa towarzystwa hr. Augusta Cieszkowskiego czy Karola Libelta, brali czynny udział zarówno w jego pracach naukowych, jak i aktywnościach nastawionych na krzewienie wiedzy wśród współobywateli.

Kontynuując tę tradycję, obecne władze Komisji Filozoficznej PTPN podjęły inicjatywę wspólnego z Wydziałem Filozoficznym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza wydawania serii *Wykłady Poznańskie z Filozofii*, której ambicją jest przywrócenie ducha *res publica literaria* naszym czasom, wszakże w postaci nowej, zdemokratyzowanej i otwartej na krytycznych obywateli dążących do oświeconego rozumienia otaczającego ich świata.

Pochłonięci badaniami pogłębiającymi obecny stan wiedzy ludzkiej, częstokroć nie doceniamy znaczenia podzielenia się ich wynikami z szerszym gronem wykształconych czytelników. Mamy nadzieję, że seria *Wykłady Poznańskie z Filozofii* wraz z towarzyszącymi jej wykładami publicznymi stanowić będzie agorę deliberacji pomiędzy badaczami i światłymi obywatelami Rzeczypospolitej.

WYKŁADY POZNAŃSKIE Z FILOZOFII **5**

Wykłady o filozofii Plotyna

Krzysztof Kiedrowski

Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
Poznań 2021

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
Wydział Filologiczno-Filozoficzny, Komisja Filozoficzna

SERIA

Wykłady Poznańskie z Filozofii

REDAKCJA NAUKOWA SERII

Piotr W. Juchacz i Karolina M. Cern

GŁÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN

Jakub Kępiński

RECENZENCI

prof. dr hab. Seweryn Blandzi

(Uniwersytet Warszawski)

prof. UKW dr hab. Ryszard Mordarski

(Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA

Kamila Sowińska

PROJEKT OKŁADKI I ŁAMANIE

TREVO Martins

Publikacja sfinansowana przez Wydział Filozoficzny Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Creative Commons: Uznanie autorstwa – Bez utworów
zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-ND 4.0)

Poznań 2021

ISBN 978-83-7654-403-8

DOI 10.14746/978-83-7654-403-8

Wydawnictwo

Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań

<http://www.ptpn.poznan.pl>, dystrybucja@ptpn.poznan.pl

*Krzysztofowi Reckowi,
któremu zawdzięczam rozumienie piękna*

Spis treści

Wstęp	9
1. Uniwersum plotyńskie	15
1.1. Ustalenia terminologiczne	15
1.2. Gradualizm	18
1.3. Pochodzenie – wyłanianie się bytu z Jedna	19
2. Jedno	31
2.1. Ideowe tło historyczne	31
2.2. Charakterystyka Jedna	37
2.2.1. „Jedno” jako Jedno – aspekt doskonałości	41
2.2.2. „Jedno” jako Ono – aspekt niepoznawalności	45
2.2.3. „Jedno” jako Dobro – aspekt nieskończonej mocy ...	46
3. Umysł	49
3.1. Zagadnienie emanacji Hipostazy I	49
3.1.1. Liczby substancjalne (ἀριθμὸς ὡς οὐσία)	55
3.1.2. Meta-idee (μέγιστα γένη)	57
3.1.3. Idee-umysły	58
3.2. Umysł jako Byt	59
3.2.1. Idee jako umysły	60
3.2.2. Idee jako „jedno-wiełości”	61
3.2.3. Wieczność Umysłu	62

3.2.4. Idee jako racje	63
3.2.5. Umysł jako Wszechbyt	64
3.2.6. Umysł jako liczba	65
3.2.7. Piękno umysłu	66
3.2.8. Materia umysłowa (noetyczna)	67
4. Dusza świata	69
4.1. Dusza (ψυχή)	69
4.1.1. Materia jako przyczyna materialna	73
4.1.2. Natura jako przyczyna sprawcza	77
4.1.3. Dusza jako przyczyna formalna	79
4.1.4. Umysł jako przyczyna celowa	81
4.2. Świat zmysłowy (κόσμος αισθητός)	81
5. Dusza poszczególna	91
Aneks: Życie i działalność Plotyna	113
Bibliografia	117
Streszczenie	121
Summary	123

Streszczenie

Wykłady o filozofii Plotyna

KSIĄŻKA NINIEJSZA STANOWI KRÓTKIE WPROWADZENIE do filozofii Plotyna i obejmuje pięć wykładów oraz aneks, w którym naszkicowana jest biografia Plotyna. Wykłady mają na celu syntetyczną, a zarazem analityczną rekonstrukcję głównych idei systemu plotyńskiego wspartą na odpowiednich cytatach pochodzących z *Ennead*.

Wykład I (*Uniwersum plotyńskie*) zawiera ustalenia terminologiczne oraz przedstawienie struktury gradualistycznego uniwersum plotyńskiego. Szczegółowo została również omówiona relacja emanacji/pochodzenia stanowiąca w tym uniwersum główną relację metafizyczną.

W wykładzie II (*Jedno*) zarysowany został historyczny kontekst ideowy będący punktem odniesienia dla filozofii Plotyna (koncepcja Prawdobyty Parmenidesa, koncepcja pryncypiów Platona oraz filozofia (neo)pitagorejska) oraz przybliżono sposób rozumienia Jedna (Absolutu), poprzez wykładnię określeń stosowanych przez Plotyna: „Jedno”, „Ono” i „Dobro”.

Wykład III (*Umysł*) obejmuje omówienie dwóch zagadnień: emanacji Umysłu z Jedna oraz natury Umysłu. Zagadnienie pierwsze zostało przedstawione w kontekście platońskiej koncepcji pryncypiów, którą uzupełnia swoista dla systemu plotyńskiego hipoteza powrotu, jako kontemplacji. Druga część wykładu poświęcona jest charakterystyce świata noetycznego (Umysłu), jako jedno-wiełości oraz Wszechbytu.

Wykład IV (*Dusza świata*) zawiera przedstawienie koncepcji pochodzenia II Hipostazy (Duszy) z Umysłu, jej własności metafizycznych oraz omówienie wytworu Duszy – świata, natomiast w wykładzie V (*Dusza poszczególne*) omówione zostało zagadnienie wielości Duszy oraz wyjątkowego statusu ludzkiej duszy poszczególnej. Znaczna część wykładu dotyczy powrotu owej duszy do Umysłu (drogi: piękna, prawdy i cnoty), a także do Jedna (droga mistyczna rozumiana jako wgląd intelektualny).

Słowa kluczowe: Plotyn, *Enneady*, Jedno, Umysł, Dusza.

Summary

Lectures on the Philosophy of Plotinus

THIS BOOK PROVIDES A BRIEF INTRODUCTION to the philosophy of Plotinus. It includes five lectures and an appendix containing an outline of Plotinus' biography. The lectures aim to provide a synthetic yet analytical reconstruction of the main ideas of Plotinus' system supported by relevant quotations from *The Enneads*.

Lecture I (*The Plotinian Universe*) provides an overview of the relevant terminology and a presentation of the structure of the gradualist Plotinian universe. The relation of emanation/origin, which constitutes the main metaphysical relation in this universe, is also discussed in detail.

Lecture II (*The One*) outlines the intellectual-historical context to which Plotinus' philosophy refers (Parmenides' Truth-being, Plato's theory of the principles and the (neo)Pythagorean philosophy) and presents the way of understanding the One (the Absolute) through the interpretation of the terms used by Plotinus: 'the One', 'the It' and 'the Good'.

Lecture III (*The Intellect*) presents a discussion of two issues: the emanation of Intellect from the One and the nature of Intellect. The first issue is presented in the context of Plato's theory of the principles, which is complemented by the hypothesis of return as contemplation, which is unique to the Plotinian system. The second part of the lecture is devoted to the characteristics of the noetic world (*Intellect*), as one-many and the Intellectual-Principle.

Lecture IV (*The All-Soul*) contains a presentation of the concept of the origin of the Second Hypostasis (Soul) from the Intellect, its metaphysical properties, as well as a discussion of the generation of the World by the All-Soul, while lecture V (*The Individual Soul*) discusses the question of the multiplicity of Soul and the exceptional status of the human individual soul. A significant part of the lecture concerns the return of this soul to the Intellect (the paths of beauty, truth and virtue), as well as to the One (the mystical path, understood as intellectual insight).

Keywords: Plotinus, *Enneads*, the One, the Intellect, the Soul.